

HU

HU

HU

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 2005. szeptember 30.
COM(2005) 465 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

i2010: DIGITÁLIS KÖNYVTÁRAK

{SEC(2005)1194}

{SEC(2005)1195}

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	3
2.	i2010: digitális könyvtárak.....	3
3.	Európa kulturális örökségének on-line hozzáférhetősége Mi a tét?.....	4
4.	Digitalizálás.....	5
5.	On-line hozzáférhetőség.....	6
6.	A digitális tartalom megőrzése.....	7
7.	Az európai válasz	9
7.1.	Folyamatban lévő kezdeményezések	9
7.2.	Új vagy megerősített kezdeményezések	10
8.	Következtetés	12

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

i2010: DIGITÁLIS KÖNYVTÁRAK

1. BEVEZETÉS

A Tanács elnökségének és a Bizottságnak címzett, 2005. április 28-i levelében hat állam- és kormányfő támogatta egy virtuális európai könyvtár létrehozását azzal a céllal, hogy mindenki számára elérhetővé tegyék Európa kulturális és tudományos örökségét. A Bizottság üdvözölte a tervet, és a digitális könyvtárakra vonatkozó i2010 "zászlóshajó kezdeményezés" révén hozzájárulását adja majd ahhoz.

E közlemény felvázolja a digitális könyvtárakra vonatkozó kezdeményezés mögött húzódo elképzelést, és bemutatja annak fő építőelemeit. Ez egyúttal a kezdeményezés első, kulturális örökségünk digitalizálásával, internetes hozzáférhetőségével és digitális megőrzésével foglalkozó eleme is. A közlemény elemzi a teljes kulturális és gazdasági potenciál kiaknázása előtt álló kihívásokat, és javaslatot tesz az első olyan intézkedéssorozatra, amely hozzájárul majd az erőfeszítések egységesítéséhez Európában.

2. i2010: DIGITÁLIS KÖNYVTÁRAK

A **digitális könyvtárak kezdeményezés** célja Európa információs forrásai használatának könnyebbé és érdekesebbé tétele on-line környezetben. Európa gazdag örökségére épít, ötvözve a kulturális és nyelvi szempontból változatos környezetet az új technológiai eredményekkel és üzletviteli megoldásokkal.

A digitális könyvtárak a nyilvánosság számára hozzáférhető digitális tartalmak rendezett gyűjteményei. Tartalmazhatnak digitalizált anyagokat, pl. könyveknek, illetve könyvtárak vagy archívumok más „fizikai” termékeinek a másolatait. Ugyanakkor eleve digitális formátumban előállított információ is alapulhatnak. Ez egyre inkább jellemző a tudományos információ világában, ahol a digitális publikációkat és a rendkívüli mennyiségű információt digitális tárhelyeken tárolják. A kezdeményezés mind a digitalizált, mind pedig az eleve digitális úton előállított anyagokra kiterjed.

Az információhoz való széles körű és könnyű hozzáférést biztosító digitális technológiákban rejlő lehetőségek felismerése céljából három fő szempontot kell megvizsgálni:

- **On-line hozzáférhetőség**, ami az állampolgárok, kutatók és vállalatok által az információból nyert előnyök maximalizálásának az előfeltétele.
- **Analóg gyűjtemények digitalizálása** az információs társadalomban való szélesebb körű felhasználásuk céljából.
- **Megőrzés és tárolás** annak érdekében, hogy a jövőbeli generációk hozzáférhessenek a digitalizált anyagokhoz, és hogy az értékes tartalom elvesztése megelőzhető legyen.

A digitális könyvtárak kezdeményezés számos összetevője foglalkozik majd ezekkel a szempontokkal. Míg a mostani közlemény Európa **kulturális örökségével** foglalkozik, a másik kulcsfontosságú terület a **tudományos információ**. Ez külön sajátosságokkal és dinamikával bíró terület, tekintettel a digitális adatok óriási mennyiségének kezelésére és tárolására, valamint a kizárólag digitális formátumban hozzáférhető publikációk számának gyors növekedésére. Egy 2006-ra tervezett közlemény meghatározza majd az ezen a területen a digitális könyvtárak előtt álló sajátos kihívásokat, mely magában foglalja a nagy kapacitású támogató infrastruktúrák szerepét és az európai szinten meghozandó intézkedéseket.

A jelen dokumentumhoz kapcsolódó on-line konzultáció a digitalizálást, az on-line hozzáférhetőséget és a digitális megőrzést befolyásoló egyes főbb kihívásokkal foglalkozik majd. A visszajelzések lényeges hozzájárulást jelentenek majd egy, a digitalizálásra és a digitális megőrzésre vonatkozó lehetséges ajánlásához. A visszajelzések egyúttal más releváns közösségi kezdeményezésekbe, pl. a szerzői jogi keret felülvizsgálatába is beépülnek.

Összefoglalva:

A jelen i2010 közlemény: a kulturális örökségre összpontosító digitális könyvtárak (2005)

On-line konzultáció (2005) a digitalizáláshoz, az on-line hozzáférhetőséghez és a digitális megőrzéshez kapcsolódó kérdésekről. A visszajelzések beépülnek majd a digitalizálásra és a digitális megőrzésre vonatkozó **ajánlásra** (2006) tett javaslatba, és olyan más releváns közösségi kezdeményezésbe, mint amilyen a **szerzői jogi keret felülvizsgálata** (2006).

A **tudományos információ** hozzáférhetőségéről szóló közlemény, mely különösen az eleve digitális formátumban előállított információ kérdésére összpontosít (2006).

3. EURÓPA KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGÉNEK ON-LINE HOZZÁFÉRHETŐSÉGE MI A TÉT?

Kulturális és társadalmi szempontok

Európa könyvtárai és archívumai¹ anyagok óriási mennyiségét tartalmazzák – többek között könyveket, újságokat, filmeket, fényképeket és térképeket -, melyek Európa történelmének gazdagságát, illetve kulturális és nyelvi sokféleségét mutatják. Ennek az eltérő kultúrákból származó és különböző nyelveken megjelenő anyagnak az on-line megjelenése könnyebbé teszi majd az emberek számára saját, illetve a más európai országok kulturális örökségének megbecsülését, illetve annak a tanulás, munka vagy pihenés során való felhasználását. Ezáltal ez hozzájárul majd az Európai Uniónak a kultúra terén való fellépése céljainak kiegészítéséhez és támogatásához.

Gazdasági szempontok

¹ Számos felvetett kérdés a gyűjteményeit az interneten közzétevő múzeumok esetében is releváns.

A könyvtárak és archívumok a legjelentősebb ágazatok a beruházások és a foglalkoztatás szempontjából. 2001-ben Európa könyvtárai 336 673 személyt foglalkoztattak teljes munkaidőben, regisztrált felhasználóik száma pedig meghaladta a 138 milliót². A gazdaságra kifejtett hatásuk egészében véve jelentős.

Forrásaik digitalizálása jelentős mértékben növelhetné ezt a hatást. Európa kulturális örökségének digitalizált változata fellendítheti a hálózati forgalmat. Gazdag forrása lesz az egyes ágazatok, mint pl. a turizmus és az oktatás terén értéknövelt szolgáltatások és termékek céljából újrafelhasználható anyagoknak. Megfelelő módon való megőrzés esetén az anyag újra és újra felhasználható lesz. Továbbá a digitalizálás jelentős járulékos hasznot hoz majd az új technológiákat kifejlesztő vállalkozások számára.

4. DIGITALIZÁLÁS

Az Európa könyvtáraiban és archívumaiban fellelhető anyagok mennyisége és sokfélesége lenyűgöző.

2001-ben az Európa (EU 25) könyvtáraiban lévő könyvek és kötött folyóiratok (kötetek) száma összesen 2 533 893 879 volt.³

Az ezen anyagok digitalizálásának fő célja a felhasználók számára elérhetővé tételük on-line környezetben. Bizonyos esetekben azonban a digitalizálás elsődleges célja nem a tartalom hozzáférhetőbbé tétele, hanem a fennmaradásának a biztosítása. Ez mindenekelőtt az audiovizuális anyagokra vonatkozik, ahol is az analóg formátum idővel veszít minőségéből, és értékes anyagok vesznek el ezáltal.

Egy, a tíz fő műsorszóró archívumát vizsgáló tanulmány 1 millió órányi filmről, 1,6 millió órányi videofelvételről és 2 millió órányi hangfelvételtől számolt be. A műsorszórók anyagának összmennyisége Európa egészében ennek valószínűleg az 50-szerese. Az anyagok többsége eredeti és analóg formátumú. Az anyagok 70 %-a veszélyben van, mivel az adathordozók romlóak, sérülékenyek vagy elavultak. Európa audiovizuális archívumainak legrégebbi gyűjteményeiből évente több tízezer órányi veszik el⁴.

Jelenleg Európa gyűjteményeinek csak egy kis része digitalizált. Digitalizálás ma már valamennyi tagállamban folyik, de ezek a tevékenységek szétaprózottak, és az előrehaladás viszonylag lassú. Ez hangsúlyt kapott a Google azon kezdeményezésének meghirdetésekor, mely az Egyesült Államok négy, illetve Európa egy fő könyvtára 15 millió könyvének digitalizálására törekszik. Ha a terv megvalósul, a Google kezdeményezése jelentősen túlszárnyalja majd a bármelyik tagállamban nemzeti szinten történő erőfeszítéseket. A digitalizálás a világ más részein is lendületet vett. Indiában és Kínában például különböző nyelvű anyagokra kiterjedő, nagyratörő tervek vannak napirenden.

Számos kihívás befolyásolja a digitalizálás ütemét és hatékonyságát Európában.

² Nemzetközi könyvtári statisztikák: LibEcon adatokon alapuló trendek és észrevételek, D. Fuegi és M. Jennings, 2004.

³ Ibid.

⁴ A 2002 októberében befejeződött IST Presto projekt felmérése. <http://presto.joanneum.ac.at/index.asp>

Pénzügyi kihívások: A digitalizálás munkaigényes és költséges folyamat. Jelentős előzetes beruházást igényel, ami legtöbbször meghaladja az információ birtokában lévő intézmények anyagi eszközeit. Az összes releváns anyag digitalizálása megvalósíthatatlan feladat lenne, ezért el kell dönteni, hogy mely anyagokat digitalizálják és mikor.

Szervezési kihívások: Az „egyszeri digitalizálás – széles körben történő terjesztés” stratégiája valamennyi résztvevő szervezet hasznára válhat. A megkettőzött munkavégzés – ugyanazon művek vagy gyűjtemények többszöri digitalizálása – kerülendő. Ez csak tartós nemzeti és európai szintű koordináció révén érhető el. Az utóbbi egyúttal növelheti az európai hozzáadott értéket is, ahol is a végeredmény több, mint a részek összege.

A digitalizálás megvalósulásához új munkavégzési módszerekre van szükség. A magánszféra általi támogatás vagy az azzal való partnerség hozzájárulást jelenthet, ám a partnerségnek ez a formája még nem alakult ki kellőképpen. Továbbá a digitalizálásba való beruházásokat az érintett intézményeken belüli szervezeti változásoknak kell kísérniük, amibe beletartozik a résztvevő alkalmazottak szakképzettségének fejlesztése.

Műszaki kihívások: A fő műszaki kihívás a digitalizálási technikák javításának szükségessége annak érdekében, hogy a digitalizálás – mind az audiovizuális anyagok, mind a könyvek esetében – költséghatékonyabb és megfizethetőbb legyen. Az írott szövegek digitalizálásához fejlettebb automatikus könyv- és dokumentum-betöltő berendezésekre, továbbá nagyobb teljesítményű optikai és intelligens karakterfelismerőkre van szükség a nem angol nyelvű szövegek esetében.

Az angol nyelvű optikai karakterfelismerő (OCR) rendszerek tesztelése megtörtént, ezek 10-15 éve a legtöbb nyomtatott betűtípusra alkalmasak, emellett automatikus, illetve félautomatikus helyesírás-korrigáló algoritmusokkal lettek felerősítve. Hasonló rendszerek más nyelvek esetében kevésbé fejlettek, ami magasabb költségekkel és gyengébb minőségű eredménnyel jár.

Jogi kihívások: A digitalizálás másolat készítését feltételezi, ami a szellemi tulajdonjogok szempontjából problematikus lehet. Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv⁵ kivételekről rendelkezik a nyilvánosan hozzáférhető könyvtárak, oktatási intézmények vagy múzeumok, valamint az archívumok által végzett egyes többszörözési cselekmények tekintetében. A kivétel azonban nem kötelező erejű, és ez a tagállamokban a végrehajtás eltérő formáit eredményezte. A létrejött digitális másolatok jogilag korlátozott felhasználása további visszatartó erővel bír a digitalizálást illetően.

5. ON-LINE HOZZÁFÉRHETŐSÉG

A könyvtári szolgáltatások saját fizikai adathordozók kölcsönzésén alapuló hagyományos modellje nem helyezhető át könnyen digitális környezetbe. A jelenlegi EU-törvények és nemzetközi megállapodások értelmében a digitalizálásból származó anyagok csak akkor tehetők az interneten hozzáférhetővé, ha a köztulajdon részét képezik⁶, vagy ha ahhoz a

⁵ 2001. május 22-i európai parlamenti és tanácsi irányelv, HL L 167, 2001.6.22., 10. o.

⁶ A köztulajdon kifejezés itt szűk értelemben használatos, és a – pl. a szerzői jog elévülése miatt - mindenki által szabadon hozzáférhető és felhasználható információs forrásokra utal.

jogosult kifejezett beleegyezését adta. Ezért az európai digitális könyvtár elvben a köztulajdonban lévő anyagokra fog összpontosítani.

A szépirodalom esetében ez azt jelenti, hogy csak a kora 1900-as évekből vagy korábbi szarmazó művek állnak rendelkezésre szerzői jogi korlátozások nélkül, a szerző halála évétől függően. Ám még ha a műveket nem is köti a szerzői jog, a helyzet nem mindig egyértelmű. Létezhetnek egy szerzői jog által többé nem védett mű különböző kiadásaihoz kapcsolódó, pl. az előszóhoz, a fedélhez vagy a tipográfiához kapcsolódó jogok.

Köztulajdon részét nem képező műveket kínáló on-line könyvtár nem jöhet létre a szerzői jogszabályok, illetve a jogosultakkal fennálló megállapodások jelentős megváltoztatásával, eseti alapon.

Ebben az összefüggésben nagyon fontos a művek szerzői jogi státuszának tisztázása és átláthatóvá tétele. Egyes esetekben egy adott mű szerzői jogi státusza megteremtésének költségei meghaladhatják digitalizálásának és internetes hozzáférhetőségének költségeit. Ez különösen igaz az ún. "szerzői személyhez nem fűződő művek", azaz olyan filmek vagy könyvek esetében, amelyeknél a jogosultak megállapítása lehetetlen vagy nagyon nehéz feladat. Ezeket a szempontokat kiemeli a személyzeti munkadokumentum és az ehhez a dokumentumhoz kapcsolódó on-line konzultáció.

Az on-line hozzáférhetőséggel kapcsolatos kérdések nem korlátozódnak csupán a szellemi tulajdonjogokra. Az anyagok interneten való elhelyezése nem jelenti azt, hogy azokat könnyen megtalálja a felhasználó, még kevésbé, hogy azokat ki lehet keresni, vagy fel lehet használni. A felhasználó számára a tartalom felkutatását és az azzal való munkát lehetővé tévő megfelelő szolgáltatásokra van szükség. Ez szükségessé teszi a tartalom (a gyűjtemények és azokon belül az egyes tételek) rendezett és minőségi ismertetését, illetve a felhasználás támogatását (pl. jegyzetekkel való ellátás).

6. A DIGITÁLIS TARTALOM MEGŐRZÉSE

Egy könyv vagy film digitális másolatának elkészítése nem feltétlenül garantálja annak hosszú távú fennmaradását. Minden digitális anyag – a digitalizált művek és az eleve digitális úton előállított anyagok egyaránt – karbantartást igényel a tartós felhasználhatóság érdekében. Ezért a megfelelő megőrzési koncepció nélküli digitalizálás kárba vesző beruházás lehet.

A digitális megőrzés az információs társadalom létfontosságú problémája, mivel az információszolgáltatás exponenciálisan növekszik, és a tartalom egyre dinamikusabb. Jelenleg kevés tapasztalat áll rendelkezésre a digitális megőrzés terén, a jogi keret kialakulófélben van, kevés a forrás és a megőrzésre irányuló erőfeszítések kimenetele bizonytalan. A problémával sürgősen foglalkozniuk kellene mind a politikusoknak, mind pedig a leginkább érintett intézményeknek. Ennek hatása jóval túlmutat a könyvtárak és archívumák világán, és érinti a digitális információt előállító és annak hozzáférhetőségében érdekelt valamennyi szervezetet.

A digitális tartalom elvesztésének különböző okai vannak. Az első okot az egymást követő hardvergenerációk jelentik, amelyek olvashatatlanná tehetik a fájlokat.

1985-ben a Domesday Book keletkezésének 900. évfordulója alkalmából új multimédiás kiadást állítottak össze. 2002-ben úgy tűnt, hogy a lemez olvashatatlanná válik, mivel kevés olyan számítógép állt rendelkezésre, amely

olvasni tudta volna a formátumot. Megmentése érdekében kidolgoztak egy rendszert, amely emulációs technikák alkalmazásával képes a lemezek olvasására. Érdekes módon, miközben nehézséget okoz az 1986-ból származó digitális adatok olvasása, az eredeti Doomsday Book, mely ma 900 éves, még mindig olvasható.

A számítógépes programok egymás utáni gyors megjelenése és elavulása egy másik tényező. Ha az adatokat nem helyezik át korszerű programokba, vagy nem gondoskodnak az eredeti forráskód megőrzéséről, az információ visszakeresése nagyon költséges esetleg lehetetlen lehet. Ez különösen igaz a „zárt” adatformátumok esetében, amelyek forráskódja nem nyilvános. A digitális tartalom elvesztésének másik oka a digitális adathordozók, pl. CD-ROM-ok korlátozott élettartama.

A könyvtárak és az archívumok korlátozott mértékben már hozzáálltak a digitális korszak megőrzési problémáinak megoldásához. Bizonyos fokú, határokon átívelő együttműködés már létezik, de összességében az európai fellépés felaprózódott. Általában véve az egyes tagállamokban nincs egyértelmű iránymutatás a digitális megőrzést illetően. Ahol léteznek is nemzeti megőrzési tervek, azok a veszélyben lévő analóg formátumú anyagok megőrzésére összpontosítanak, és nem merészkednek a digitális anyagok világába.

A legjelentősebb előrelépés a köteles példányok terén történt, ahol a tagállamok bevezették a köteles példány rendszerét a digitális anyagok esetében, ezzel biztosítva, hogy az anyagot az illetékes intézmények gyűjtsék és tárolják. A programok hatásköre azonban jelenleg országonként nagymértékben eltérő. Például helyenként kiterjed a dinamikus on-line anyagokra is, máshol viszont nem.

A digitális megőrzéssel szembeni alapvető kihívások hasonlóak, mint a digitalizálás esetében:

Pénzügyi kihívások: A hosszú távú digitális megőrzés tényleges költségei nem egyértelműek. Olyan tényezőktől függnnek, mint pl. az idő során szükséges átvitelek száma. Nyilvánvaló azonban, hogy a rendelkezésre álló, korlátozott számú források miatt el kell dönteni, mely anyagok megőrzése szükséges.

Szervezési kihívások: Fontos a kiválasztás, de ki hozza meg a döntést, és mely anyagok megőrzéséért ki felelős? Egy olyan területen, ahol távolról sincs válasz bizonyos alapvető kérdésekre, fennáll a nagymértékben eltérő módszerek alkalmazásának és a megkettőzött munkavégzésnek a veszélye. Az európai hozzáadott érték a helyes gyakorlatoknak az egymással való kiegészítésében vagy kicserélésében található. A digitális információ megőrzése új munkamódszereket is megkövetel. Ez magában foglalja a résztvevő alkalmazottak szakképzettségének fejlesztését, valamint a köz- és a magánszférában résztvevő szereplők közötti nagyobb fokú együttműködést.

Műszaki kihívások: Eddig korlátozott mértékben folyt kutatás a digitális megőrzés terén. Jelentős kihívást jelent a költséghatékonyság és a megfizethetőség javítása. Fontos terület azon ismeretek bővítése is, hogy hogyan oldható meg a gyorsan változó, terjesztett információ nagyobb mennyiségének a megőrzése. A kapcsolódó területeken, pl. az automatikus elemzésre és a tárgymutatóval/névmutatóval való megjelölésre szolgáló eszközök terén történt fejlődés hozzájárul majd ahhoz, hogy az információ hozzáférhető és az újrafelhasználásra alkalmas maradjon.

Jogi kihívások: Mivel a digitális megőrzés a másolástól és az áthelyezéstől függ, tekintetbe kell azt venni a szerzői jogi jogalkotás fényében. Más kihívások a digitális anyagok köteles példányaival kapcsolatosak. A jogi intézkedések eltérő hatálya, valamint azok tagállamok

általi elfogadásának gyorsasága különböző szabályok egyvelegét eredményezheti, ami befolyásolja majd a határokon átvitelő tevékenységekkel foglalkozó előállítókat. A köteles példányok és a szellemi tulajdonjog találkozásánál a másolásvédelmi technológiai intézkedések, illetve a digitális anyagokhoz való hozzáférést korlátozó, digitális jogokat kezelő rendszerek bevezetése egy sor új kérdést vet fel. A köteles példányok rendszere nem biztos, hogy megfelel majd rendeltetésének, ha a nem védett példányokat az információ előállítói nem bocsátják rendelkezésre.

7. AZ EURÓPAI VÁLASZ

A kulturális gyűjtemények digitalizálása, illetve a digitális megőrzés megszervezése és anyagi támogatása elsősorban a tagállamok feladata. Léteznek azonban olyan területek, ahol jelentős európai hozzáadott érték valósítható meg, és ahol a munka európai szinten már évekkel ezelőtt megkezdődött. Ez a munka mostantól felgyorsul és új tevékenységekkel egészül ki.

7.1. Folyamatban lévő kezdeményezések

Európai szintű koordináció

Európa kulturális öröksége digitalizálásának fontosságát a Bizottság már az eEurópa cselekvési tervben felismerte. Ez 2001-ben a Lundi alapelvekhez, az azokhoz kapcsolódó Lundi cselekvési tervhez, valamint a digitalizálással foglalkozó nemzeti képviselői csoport létrehozásához vezetett. A digitális megőrzést illetően egy 2002. évi tanácsi állásfoglalás hangsúlyozta a kérdés fontosságát és felszólította a tagállamokat, hogy tűzzék azt napirendre⁷.

Az audiovizuális ágazatot illetően a filmipari örökségről és a kapcsolódó iparágak versenyképességéről szóló parlamenti és tanácsi ajánlástervezet⁸ különös jelentőséggel bír. Ez felkéri a tagállamokat, hogy egyebek között engedélyezzék a megőrzési célokat szolgáló másolást.

Társfinanszírozás

Az EU kutatásfinanszírozása projektek egy portfólióját eredményezte, melynek célja Európa kulturális örökségének hozzáférhetőbbé tétele az új technológiák alkalmazása révén. Az Európa nemzeti könyvtárai közötti együttműködést támogató projektek a könyvtári nyilvántartás adatainak cseréjétől az Európai könyvtárprojektig (TEL) fejlődtek. A TEL Európa nemzeti könyvtárainak gyűjteményeihez egységes hozzáférést biztosító szolgáltatásként működik.

Habár a kutatási programok közé tartozó projektek közül csak néhány foglalkozik a digitális megőrzés kérdésével, a digitalizálásnak számos projekt szentel külön figyelmet. A PRESTOSPACE példa arra, amikor a digitalizálást az analóg anyagok megőrzésére használják.

⁷ 2002. június 25-i tanácsi állásfoglalás, A holnap emlékeztetének megőrzése: digitális tartalmak megőrzése a jövő generációi számára, HL C 162., 2002.7.6., 4. o. A kérdésre az Európa archívumai terén történő együttműködés fokozását célzó, elsőbbséget élvező intézkedésekre tett tanácsi ajánlásra irányuló, 2005. február 18-i bizottsági javaslat is kitér, COM(2005) 53 végleges.

⁸ Megállapodás a Parlament és a Tanács között az első olvasat során, de hivatalosan még nincs elfogadva.

A PRESTOSPACE (2004-2007, 9 millió EUR-társfinanszírozás) egy kialakulófélben lévő eszközkészlet, amelyet az audiovizuális archívumot használhatnak audiovizuális anyagok digitalizálására. Az eszközökkel megfizethetőbb és jobb minőségű digitalizálás érhető el az analóg audiovizuális anyagok konvertálása és megőrzése vonatkozásában.

7.2. Új vagy megerősített kezdeményezések

Stratégiai megbeszélés az érdekelt felekkel és fokozottabb összehangolás

Az e közlemény II. mellékletében lévő kérdések alapján on-line konzultációra kerül sor a digitalizálás szervezési, jogi és műszaki kihívásairól, a tartalom on-line hozzáférhetőségéről és a digitális megőrzésről. A visszajelzések lényeges hozzájárulást jelentenek majd egy, a digitalizálásra és a digitális megőrzésre vonatkozó lehetséges ajánláshoz. Más folyamatokba is beépülnek majd, mint pl. a közösségi KTF-programok végrehajtása vagy a szerzői jogi keret felülvizsgálata. Egy digitális könyvtárakkal foglalkozó magas szintű szakértői csoport látja majd el tanácsokkal a Bizottságot a tekintetben, hogy hogyan lehet a legjobban európai szinten kezelni a megállapított kihívásokat.

A Bizottság fokozottabb erőfeszítéseket tesz majd a digitalizálásra és a digitális megőrzésre irányuló európai együttműködés ösztönzése érdekében. A cél új lendületet adni a digitalizálás folyamatának a tagállamokban, elkerülni a megkettőzött munkavégzést, és ösztönözni a helyes gyakorlatok átvételét. A lundi cselekvési terv aktualizálása, melyet az Egyesült Királyság elnöksége idejére ütemeztek, fontos szerepet tölthet be ebben a vonatkozásban, mivel számos műszaki szemponttal foglalkozik. A mennyiségi indikátorok használata a Lund vonatkozásában segíthet az Európa-szerte végbemenő előrelépés felbecsülésében.

Külön figyelmet szentelnek a nemzeti és a fiókkönyvtárak munkájának, melyek túlsúlyban lévő szereplők, és elkötelezettek az európai digitális könyvtárhoz való hozzájárulás mellett.

Társfinanszírozás

Közösségi szinten a kutatási és az *eContentplus* programokat európai érdekeltsgű és mértékű, a digitalizálásra, a digitális megőrzésre és a kulturális tartalom hozzáférhetőségére irányuló fellépések irányába fogják terelni. A regionális alapok már most társfinanszíroznak digitalizálási kezdeményezéseket néhány tagállamban, és további hozzájárulással is szolgálhatnak a digitalizálás terén.

A kulturális örökség alkalmazott digitalizálása egyre több esetben vált a „Kultúra 2000” program keretében társfinanszírozott együttműködési projektek célkitűzésévé. a Bizottság által javasolt „Kultúra 2007” program keretében társfinanszírozás áll majd rendelkezésre a kulturális művek és termékek transznacionális forgalmát többek között digitalizálással és internetes hozzáféréssel javító együttműködési projektek számára.

Kutatás

A kutatási programok keretében a Bizottság a következő **különleges kezdeményezésekbe** kezd majd a kulturális tartalom terén (a már folyamatban lévő általában tartalomhoz kapcsolódó kutatás mellett – keresőprogramok, nyelvi technológiák stb.)

Az információs társadalom technológiai program legutóbbi, 2005. szeptember 21-én lezárt pályázati felhívása 36 millió eurót jelölt ki a kulturális tartalom felkutatására és

visszakeresésére (22 millió EUR), illetve a digitális megőrzésre (14 millió EUR) szolgáló új technológiák terén végzett kutatásra.

A hetedik keretprogram keretében a Bizottság javaslatot tesz hozzájárulásának kiterjesztésére a digitalizálás, a digitális kulturális tartalomhoz való hozzáférés és a digitális megőrzés terén végzett kutatásra. Javaslat születik a technológiai fejlesztésre, amelyet többek között szakértői központok hálózatán keresztül ösztönöznek majd, amely az európai digitalizálás és megőrzés sarokkövévé válhat. A Közösség társfinanszírozási projektekkel járulna hozzá ezekhez a központokhoz.

A központok, melyeket ajánlattételi felhívás keretében válogatnak ki, otthont adnak majd azoknak a különböző – műszaki és jogi – szakterületeknek, amelyek a kiváló minőségű digitalizálás és megőrzés eléréséhez szükségesek. Ezek a technológiai vállalatok, egyetemek, kulturális intézmények és más illetékes szervezetek berkeiben meglévő know-how-ra építenek, illetve integrálják azt. Feladatuk a következő:

- kutatás és a fejlett technikai megoldások támogatása, azok gyakorlati tesztelése és értékelése nagy mennyiségű forrás esetében;*
- e megoldásoknak a kulturális intézményeknek való átadása és az azokhoz való adaptálásának előmozdítása*
- az ismeretek átadása és a szakismeretek fejlesztésének támogatása a felhasználói intézményekben.*

eContentplus

Az *eContentplus* program keretében 60 millió EUR áll majd rendelkezésre a 2005 és 2008 közötti időszakban az európai kulturális és tudományos tartalom hozzáférhetőségének és felhasználhatóságának fejlesztésére irányuló projektekre. A fő célkitűzések közé tartozik a nemzeti digitális gyűjtemények és szolgáltatások közötti interoperabilitás megvalósítása (pl. közös követelmények révén), valamint az anyagok többnyelvű környezetben való hozzáférhetőségének és felhasználhatóságának ösztönzése.

Összefoglalva:

Stratégiai megbeszélés az érdekelt felekkel és fokozottabb összehangolás

- On-line konzultáció a digitalizálásról és a digitális megőrzésről (Bizottság, 2005)
- Magas szintű munkacsoport létrehozása (Bizottság 2005)
- Javaslat a digitalizálásra és a digitális megőrzésre vonatkozó ajánlásra (Bizottság 2006)
- Információ szolgáltatása a releváns kezdeményezésekhez, mint amilyen a szerzői jogok szabályainak felülvizsgálata (2006) és a 7. keretprogram végrehajtása (2007)
- A lundi cselekvési terv aktualizálása (beleértve a mennyiségi indikátorokat), és eszmecsere a Tanácsban a tagállamoknak a digitalizálás és a digitális megőrzés iránti elkötelezettségéről (tagállamok/Bizottság 2005)
- A nemzeti könyvtárak munkájának meggyorsítása és ösztönzése (Bizottság/nemzeti könyvtárak 2005-2007)

Társfinanszírozás

- Az 5FP6 (2005) felhívásban jelzett 36 millió EUR
- Fokozottabb kutatói munka a digitalizálás, a digitális megőrzés és a kulturális tartalomhoz való hozzáférés terén a 7. keretprogram keretében (2007)
- A 7. keretprogram keretében (2007) a digitalizálással és megőrzéssel foglalkozó szakértői központok
- 60 millió EUR az *eContentplus* keretében (2005-2008)

8. KÖVETKEZTETÉS

Az információs technológiák képesek arra, hogy Európa kulturális és tudományos örökségét láthatóvá és hozzáférhetővé tegyék jelenkori és jövőbeni használat céljából. Ez szükségessé teszi a tagállamok és a Közösség szintjén történő közös fellépést; az előbbi esetében a digitalizálás és a digitális megőrzés terén tett erőfeszítések jelenleg nagymértékben felaprózottak. A kihívásokra való megfelelő válaszadás felgyorsíthatja a digitalizálás folyamatát, növelheti az információhoz való hozzáférést és biztosíthatja a digitális tartalom hosszú távú megőrzését. A Bizottság felkéri az Európai Parlamentet és a Tanácsot, hogy támogassa az ismertetett koncepciót, és a tagállamokat, hogy uniós szinten csatlakozzanak az erőfeszítésekhez annak érdekében, hogy Európa-szerte létrejöjjenek a digitális könyvtárak.